

MIRRA (206) *sb f*

mirra (193), **mira** (7), **miera** (2), **mierra** (2), **myrra** (2); *mira LibMal*; *myrra Murm* (2); *mirra* : *mira OpecŻyw* (11:1), *BielKron* (6:1), *HistRzym* (1:3), *MWilcHist* (1:1); *mirra* : *miera* : *mierra FalZioł* (70:2:2).

-rr- (169), -rrh- (28), -r- (9).

a jasne; e z tekstów nie oznaczających é.

sg *N mirra* (29). ◇ *G mirry* (90). ◇ *A mirrę* (44). ◇ *I mirrą* (42). ◇ *pl A mirry* (1).

Sł stp, *Cn* w innych znaczeniach, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – *XVII* (z *Cn*) – *XVIII* w.

1. *Aromatyczna masa żółta lub brunatna, pochodząca z zaschniętego żywicznego soku balsamowca [cf znac. 2.], otrzymywana również z pokrewnych gatunków m.in. z rosnącego w Indiach balsamowca Commiphora mucul Engl.; używana w lecznictwie i perfumerii, w starożytnym Egipcie i średniowieczu jako pachnidło (kadzidło) oraz do balsamowania zwłok; myrrha Mącz, Calep, Cn; stacte Mącz, Cn (199) : drugą rota niemalá k nim fie z miafta przybliżá/ niofátz [...] fto libr mirry ij aloes ku pomazaniu ciała przenáfwiétfłégo Iezufa OpecŻyw 154, 138v, 146, 149; Murm 118; TarDuch C6; fok iego [bożego drzewka] z miefzany z miera [z mirrą SienHerb 4b] tłuczóná/ [...] włożytz gy do maczyce FalZioł I 2b; warz gwozdzi ki w winie á przymiefzay ktemu maftiki/ mierrri FalZioł I 60c; Mirra. A Mirra ieft ciepła [Mierá. Myrra. Myrrhen. [...] Myrá ieft ciepła SienHerb 223b–224a] y fucha w wthorym ftopniu/ Ieft gumi drzewa iednego z Indiiey/ Ktora ieft żółtawá/ iaftna/ ta ma być obierana iako lepftza. FalZioł III 27d; mirra w wfciech trzymana/ czyni woniá lubiezná FalZioł V 80v, I 10a [2 r.], 10d, 15d, 18d, 41a (66); przykazał [Aleksander] donieć Melodińská ziemię y Mirrę/ y ziemię Teglodická [melodinosam terram et mirrham et terram treglodicie]/ á przykazał áby po fmierci tym ciało iego było pomázano. HistAl N4; nábrawfzy w naczynia fwe nieco żywice y miodu/ rzeczy wonnych/ Mirry [stactes]/ Daktyłow/ y Migdałow. BibRadz Gen 43/11; Mirra/ Aloes/ Reubárbárum od Kálekutu idá z Fartyki. BielKron 268v, 264, 455; Myrrha, Nieyákie drzewo w Arabiey z którego woniáyácy fuk ciecze ftacte zwány/ my Mirrą zowiemy Mącz 240a; Myrrhina vina, Mirrą záczinione. Mącz 240b, 240a, 411d; przylož miodu pięć drágm á poł drágm y mirry tártey SienLek 113v; weźmi żołci cielécy/ mirry/ fzáffránu/ á miodu/ wfzyftkiégo pod miárą/ to wefpól zmiefzawfzy/ rány fmrodliwe pomázuy SienLek 131v, 17v, 67, 74v, 75 (19); HistRzym 100, 100v [2 r.]; BudNT Ioann 19/39; zoftawmy Mirrhę ná pogrzeb iego/ y ná pomázanie S. ciála iego. SkarŻyw 28; Dam wam Bálfam po ftá złotách Mirę po ośmi Tálárách. MWilkHist C3v, C3; Calep 685b; Przed vkrzyżowániem/ Pána zmęczonego winem z mirrhá y żołciá zmiefzánym poczęftowano LatHar 319, 275, 543, 712, 737; Y dawáli mu [Chrystusowi przed ukrzyżowaniem] pić wino z mirrą [myrrhatum vinum] WujNT Mar 15/23; Przybył też y Nikodem/ [...] niofác máfci z mirry y áloes vmiefzáne y [mixturam myrrhae et aloes] iákoby fto funtow. WujNT Ioann 19/39; Chwali pímo Iozephá/ y Nikodemá/ ktorzy ná ciało Páńskie przy pogrzebie wielki kofzt vczynili: drogiemi ie oleyki z áloes y z myrrhy nápuřzczáiac. SkarKaz 386a.*

W połączeniach szeregowych (z innymi wonnymi substancjami) (16): OpecŻyw 182v; átak by tho [mumija] miało zoftawáć s ciał człowieczych/ ktore gdy chowaiá do grobu/ mażá bálfamem mirrą/ aloe/ á to ieft ten obyczáy w ziemi Saraczeńskiey FalZioł I 89c, V 39v, 62v; RejPs 68; LubPs M3;

Nábierz łobie rzeczy wonnych/ Mirry y Onichi/ Gálbanu dobrej woni/ y Kadzidlá naświetleyffe⁸⁰ [aromata stacten et onycha, galbanum boni odoris et tus lucidissimum; rzeczy wonnych: Stáky/ y Onychy y Gálbanu dobrej woni/ y Kádzydłá naświetleyfzého *WujBib*] *Leop Ex* 30/34, *Ex* 30/23, *Prov* 7/17; nábierz łobie wonnych rzeczy co nalepfzey woni/ to ieft/ Mirry ktora fámá cieczę/ pięć let łotow/ Cynámonu puł tego/ [...] Kálfyey pięć let/ Aromaticum calamum pułtrzeciá ftá [*bibl. Ex* 30/23] *BielKron* 33v, 33v; *SienLek* 3, 66v, 144; *BudBib Prov* 7/17; kazał P. Bog Moyżelzowi vczynić zmirry/ cynámonu/ ztrćiny wonney/ z kálfyey y z oliwy/ oleiek drogi/ y pomázác im Aaroná y fyny ie⁸⁰ ná kápłáńftwo. *SkarŻyw* 491.

W porównaniach (4): Tatz ieft oná niewiafta chwálebná/ ktoré wonnoftz iako mirra wybraná *OpecŻyw* 183, 182v; Myrrham olet, Ták pachnie yáko mirrhá. *Mqcz* 261c; *BudBib Eccli* 24/16.

W charakterystycznych połączeniach: mirrą kadzić (2), obłóżyć; woniający mirrą (wonność mirry) (2); mirry przydać, przyłożyć (3), przymieszać (2), przysypać (wsypać) (4); mirra z czym zmieszana (umieszana, co z mirrą mieszać, jest pomieszane, zmieszane) (13); warzyć co z mirrą (co z mirrą przywarzone, uwarzone, warzyć mirrę, mirra uwarzona z czym) (8); mirra nalepsza, (co) nawyborniejsza (2), przedniejsza, świeża, tarta (4), (s)tłuczona (na proch) (2), wyborna, mirry (ile) [o ciężarze]: mirry puł dragmy (dwie, cztery dragmy, co dragmę zaważy) (9), puł łota (jeden, dwa, trzy łoty) (7), co puł złotego (złoty, półtora złotego) (za)waży (3), sto libr, jedna uncyja; mirry nie wiele, troszeczkę; mirry (ile) [o objętości]: mirry jako ziarno bobowe, ilo ziarno grochowe; mirra (po ile) [o wartości]: mirra po ośmi talarach.

Zwroty: »mirrą pachnąć« (1): Piżmem y mirrhą pachną drogotkáné Twé fzáty w fkrzyniách Słoniowych chowáné *KochPs* 67.

»mirrą pomazać; mirrą pomazano« (1:1): A gdy iuz iego [*Chrystusa*] ciáło do grobu ieft dano/ od miłych przyaciołow Mirrą pomázano. *ArtKanc* D13v; *LatHar* 281.

Wyrażenia: »mirra czarna« (2): Małc [...] Na rany fmrودیwe. [...] Wezmi oliwy/ flonin/ oboyga pod iedną miarą/ [...] trzeciá częłć tego żywicze łofnowey á gdy fie włzytko rozpułci: wřyp kadzidlá tartego/ mirri czarney/ ale aby mirri było więczey niżli kadzidlá *FalZioł* V 112.

»mirra czerwona« (1): Syrop rannym: barzo dobri. Wezmi kurzego ziela/ rzepiku/ diptamu białego/ mirri czerwoney. warz to dobrze w ftarem piwie *FalZioł* V 113.

»mirra czysta (przeźroczyta)« (4): Weźmi Mirry czyłtey/ náśieniá z łáktuki/ białego máku/ fkory z korzenia Mándrágory/ [...] vczyníże gáłuźki iáko źiárná grochowe/ á podkadź kogo chceř aby řpał *SienLek* 56v; [weźmi] Bobku tártego/ mirry czyłtey przeźroczyłtey; iednego iáko drugiego rowno *SienLek* 156, 141v [2 r.].

»mirra z drzewa« (1): Weźmiefz teź rzeczy wonnych ku kádzeniu/ Báłlámu/ Mirry z drzewá/ Onichy/ Gálbanu/ Kádzydłá co naświetleyfzego [*bibl. Ex* 30/34] *BielKron* 33v.

[»olejek z miery«: Oleiek z Miery kołztowny ku gładzeniu/ y wyiáśnianiu twarzy [...] nářyp Miery miałko vtártey/ pořtawiay [...] áź fie Mierá włzyłtká rořpłynie *SienHerb* 575a.]

»proch mirry« (1): Czopek vczyniony [...] s foku bylicze/ á s prochem mirri zmiefzawłzy řpołem [...] wpułć w macię *FalZioł* I 58a.

»trociszki [= kołaczki do kadzenia] z mirry« (1): Też trociszki z mirry w apteczce wczynione, wziąć gich czo dragmę zaważą *FalZioł* V 87.

Szeregi: »mirra, (i, albo) kadzidło; z mirrą i z kadzidłem« = *myrrha et tus PolAnt* [szyk 4:3] (5;2): Y ktorá ieft ta dziewitza/ [...] iako rozdzka woniaiątżá/ z wonności mirry ij kadzidła? *OpecŻyw* 182v, 10; nătłukfzy ślimaków z mirrą y kádźidłem zá rowno/ by théz trzebá z żył przećiętych/ krew łtánąc niechćiálá/ tedy od tego muśi łtánąc. *SienLek* 145, 66v; *RejPos* 37v; *BudBib Cant* 3/6; *PudłFr* 48. [Ponadto w innym szeregu 39 r.; w połączeniach szeregowych 4 r.].

»złoto, (i) kadzidło (a. ofiara kadzidła) (i) mirra« = *dary złożone Jezusowi w Betlejem przez trzech królów, także poświęcane i używane przy ceremoniach kościelnych* [szyk zmienny] (39): *OpecŻyw* 24v [4 r.]; zeznała yłch łkadzenya pywa kołdy może vycz them obiczayem. Wzyacz miri kadzidła y zlotha y dacz ołzwyącizic przy trzech młchach *LibMal* 1544/84; Nuż Mirra/ Gadzjdło [!]/ Złoto Agnus też Dei oto to Czom zawzdy nolłfył przifobie *RejKup* aa8; *KromRozm II* h3v; Papiełz Święći Złoto Mirrę y Kádźidło. *KrowObr* 96, 80v, 96 [2 r.], 96v [3 r.], 97, 119 (13); *BielKron* 138; Niektorzy co w czáry wierzą [...] wiążą koniowi w grzywie/ święconé kádźidło/ mirrę/ y złoto *SienLek* 189v; *RejPos* 34v, 35v, [36]v [3 r.], 37; *ArtKanc* B4, C9v, C13v; Z Krolow Cháldeyłkich trzy/ wiełczé niołąc dáry/ W Troycy iedynemu/ potroyne ofiáry/ Bierz Mirrę/ żeś człowiek/ Złoto żeś Krol wieczny/ Kádźidłem wyznawa Bogá/ łmyłł ferdeczny. *GrabowSet* Kv; *LatHar* 348 [3 r.], 530; [mędrcy] otworzywłfzy łkárby łwe/ ofiárowáli mu [Jezusowi] dáry; złoto/ kádźidło/ y mirrę [*aurum, tus et myrrham*]. *WujNT Matth* 2/11; *SiebRozmyśl* G; *SkarKaz* 520b.

»mirra i wonne maści« (1): O Pánie IEzu Chryłte/ chwałęc dáię w grobie pochowánemu/ mirrą y wonnemi máśćiami pomázánemu *LatHar* 281.

»mirra i wonna trzcina« (1): Mirrá y wonna trzcíná [*stacte et calamus*] w kupczeniu twoim. *Leop Ez* 27/19. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

W przén (5) : krol [!] dał iemu łloiek z mirrą rzekąc: Prziymi mirrę pokuty/ przez którą włzytki żádości ćielełne vłmierzyłz. *HistRzym* 100; wdzięcznie ie [*dary*] od nas będzie [*Chrystus*] prziyomwał/ gdy mu będziem ofiárowác ty dáry/ to ieft wdzięczną wonność kádźidłá wierney pokorney próśby náłzey/ á gorzkość mirry łkruchę á żálość w łercach náłzych/ zá grzechy náłze. *RejPos* 37; *LatHar* 197, 239; *BudBib Cant* 4/6.

2. bot. *Commiphora opobalsamum* Engl.; balsamowiec mirra, kolczasty krzew lub drzewko z rodziny osoczynowatych (*Burseraceae*) rosnące od płd.-zach. Arabii aż do wsch. Nubii; myrra Murm, myrrha Cn (7) : O Owocách máłich drzewek [...] Myrrha [...] Myrrá. *Murm* 111.

W połączeniach szeregowych (2): W tey Arábiey piłżá ptaká iednego być ná łwiećie Fenixá/ ktory gdy [...] łtárzeie łie/ vczyni łobie gniazdo z Káfyiey/ Mirry/ Kádźidłá roždżek/ połóży łie ná tym y obumrze *BielKron* 264; *SienLek* 12.

W porównaniach (4): *Leop Cant* 1/12; Namilłzy moy iefłh iáko łnopek mirrhy [*Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi*]/ ktory nołżę między pierłiami memi. *BibRadz Cant* 1/12; Tám [na krzyżu] ná ten czás iáko wiązanká mirrhy wiśiałeś wyłoko záwiefzony *LatHar* 301, 321.

Synonim: 1. stakte.